

Oporezivanje potrošnje

Doc. dr Damir Šehović
Ekonomski fakultet Podgorica

Sadržaj predavanja

- ▶ Pojam, klasifikacija i razvoj poreza na potrošnju
- ▶ Porezi na promet
- ▶ Porezi na pojedinačna dobra i usluge - akcize
- ▶ Carine

Pojam, karakteristike i razvoj poreza na potrošnju

Porezi na potrošnju predstavljaju poreze koji nastaju u vezi s upotrebom i trošenjem dohotka

- ▶ Porezi na potrošnju (porezi na dobra i usluge) predstavljaju posredne poreze koji indirektno pogađaju poresku snagu, za razliku od poreza na dohodak, na primjer, koji to čini direktno, a kojim se oporezuje potencijalna potrošnja (komplementarnost s porezom na dohodak)
- ▶ Spadaju u red jednih od najznačajnijih poreskih oblika u savremenim poreskim sistemima
- ▶ Najjednostavniji način za podjelu poreza na potrošnju je korišćenje OECD i GFS klasifikacije

Pojam, karakteristike i razvoj poreza na potrošnju

OECD klasifikacija poreza	
5000	Porezi na dobra i usluge
5100	Porezi na proizvodnju, prodaju, transfer, lizing i isporuku dobara i vršenje usluga
5110	Opšti porezi na dobra i usluge
5111	Porez na dodatu vrijednost
5112	Porezi na promet
5113	Ostali opšti porezi na dobra i usluge
5120	Porezi na pojedinačna dobra i usluge
5121	Akcize
5122	Dobit fiskalnih monopola
5123	Carine i uvozne dažbine
5124	Porezi na izvoz
5125	Porezi na investicijska dobra
5126	Porezi na pojedinačne usluge
5127	Ostali porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije
5128	Ostali porezi na pojedinačna dobra i usluge
5130	Ostali neraspoređeni porezi između 5110 i 5120
5200	Porezi na upotrebu dobara ili za dozvolu za obavljanje djelatnosti
5210	Periodični porezi na upotrebu dobara ili za dozvolu za obavljanje djelatnosti
5211	Porezi koje plaćaju domaćinstva u vezi sa motornim vozilima
5212	Porezi koje ostali plaćaju na motorna vozila
5213	Ostali periodični porezi
5220	Nepperiodični porezi na upotrebu dobara ili za dozvolu za obavljanje djelatnosti
5300	Ostali neraspoređeni porezi između 5100 i 5200

GFS klasifikacija poreza	
114	Porezi na dobra i usluge
1141	Opšti porez na dobra i usluge
11411	Porezi na dodatu vrijednost
11412	Porezi na promet
11413	Ostali opšti porezi na dobra i usluge
1142	Akcize
1143	Dobit fiskalnih monopola
1144	Porezi na pojedinačne usluge
1145	Porezi na upotrebu dobara ili za dozvolu za obavljanje djelatnosti
11451	Porezi na motorna vozila
11452	Ostali porezi na upotrebu dobara ili za dozvolu za obavljanje djelatnosti
1146	Ostali porezi na dobra i usluge
115	Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije
1151	Carine i druge uvozne dažbine
1152	Porezi na izvoz
1153	Dobit od izvoznih i uvoznih monopola
1154	Dobit od kursnih razlika
1155	Porezi na prodaju ili kupovinu deviza
1156	Ostali porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije

Pojam, karakteristike i razvoj poreza na potrošnju

► Klasifikacija primitaka u Crnoj Gori poreze na potrošnju razvrstava na sljedeći način:

- ✓ Porez na dodatu vrijednost
- ✓ Akcize
- ✓ Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije

Shodno pomenutim klasifikacijama, tri najznačajnija oblika poreza na potrošnju su:

- Opšti porezi na dobra i usluge (porezi na promet)
- Pojedinačni (posebni) porezi na dobra i usluge (akcize)
- Carine

Pojam, karakteristike i razvoj poreza na potrošnju

- Porezi na potrošnju imaju dugu tradiciju, pa su se najprije javili u obliku pojedinačnog (posebnog) poreza na promet, čija je primjena bila ograničena na oporezivanje pojedinih predmeta u prometu (javljaju se prije nove ere)
- Carine su takođe jedan od najstarijih oblika javnih prihoda (javljaju se u V vijeku prije nove ere)
- Opšti porez na promet se prvi put javlja u Španiji 1342. godine pod nazivom alkabala, a kasnije i u drugim državama
- Na značajnoj popularnosti dobija tokom I svjetskog rata
- Danas je postao sastavni dio savremenih poreskih sistema

Porezi na promet - pojam i karakteristike

Pozitivne karakteristike

Izdašnost

Zbog široke poreske osnovice, prihod od ovih poreza značajan

Elastičnost

Stabilan izvor finansiranja budžeta

Ugodnost plaćanja

Plaćaju se „pod anestezijom“

Jeftinoća ubiranja

Zbog malog broja poreskih obveznika, administrativni troškovi ubiranja poreza niži

Efikasnost

Direktnije i brže djeluju na ekonomske odluke pojedinca i na cijene nego što je slučaj s direktnim porezima

Negativne karakteristike

Regresivnost

Nesocijalno djelovanje poreza, lica s nižim dohotkom u relativnom smislu više opterećena

Inlatorni potencijal

Zbog toga što se preko cijena prevlađuje na poreskog destinataru, izražen inflatorni potencijal

Porezi na promet - oblici

Jednofazni porez na promet

Oporezivanje se sprovodi u jednoj fazi prometnog ciklusa

Javlja se u obliku:

- ✓ Poreza na promet u fazi proizvodnje
- ✓ Poreza na promet u fazi trgovine na veliko
- ✓ Poreza na promet u maloprodaji

Višefazni porez na promet

Prednosti:

- ✓ Poresko tehnička jednostavnost, za razliku od PDV-a npr.
- ✓ Visok prihod i uz nisku poresku stopu

Nedostaci:

- ✓ Kumuliranje poreza
- ✓ Podstiče vertikalnu koncentraciju u privredi

Svefazni porez na promet

Oporezivanje se vrši u svim fazama kroz koje proizvod prolazi

Razlikujemo:

1. Bruto svefazni porez na promet
2. Neto svefazni porez na promet (PDV)

Porezi na promet – oblici

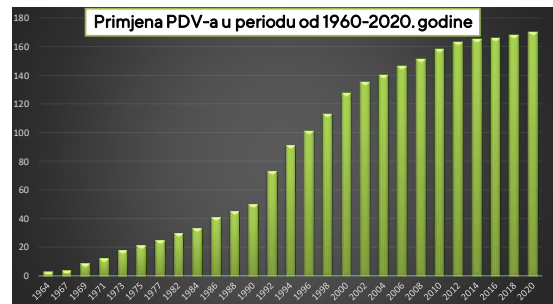
- ▶ Bruto svefazni porez na promet se plaća u svakoj fazi prometnog ciklusa
- ▶ Plaća se porez i na prethodno plaćeni porez
- ▶ Ukupan iznos poreskog opterećenja zavisi od broja faza prometnog ciklusa
- ▶ Podstiče vertikalnu koncentraciju u privredi
- ▶ Zbog složenosti i nedovoljne efikasnosti zamijenjen PDV-om

Faza prometnog ciklusa	Vrijednost proizvoda prije oporezivanja	Porez (20%)	Vrijednost proizvoda poslije oporezivanja
Proizvodnja	1.000	200	1.200
Trgovina na veliko	1.700	340	2.040
Trgovina na malo	2.540	508	3.048
Ukupno		1.048 (34% učešće u 3048)	

Faza prometnog ciklusa	Vrijednost proizvoda prije oporezivanja	Porez (20%)	Vrijednost proizvoda poslije oporezivanja
Proizvodnja	1.000	200	1.200
Trgovina na veliko i na malo	1.700	340	2.040
Ukupno		540 (26% učešće u 2040)	

Porezi na promet - PDV

- ▶ Iako jedan od najmlađih (Francuska 1954. godine, Danska 1967. godine), predstavlja najpopularniji i najrasprostranjeniji oblik poreza na promet, koji primjenjuje preko 170 zemalja svijeta
- ▶ Podrazumijeva obračunavanje i plaćanje PDV-a u svakoj fazi prometnog ciklusa, ali se oporezuje samo dodata vrijednost (razlika između autputa i inputa)
- ▶ Za određivanje dodate vrijednosti se primjenjuju:
 - ✓ direktna metoda
 - ✓ indirektna metoda (kreditna; fakturna)

Porezi na promet - PDV

Poreski obveznik	Nabavna cijena	Prodajna cijena (bez poreza)	Dodata vrijednost	Bruto obračunati PDV (25%)	Stvarno plaćeni PDV
Poljoprivrednik	0	500	500	(500x25%) 125	125
Trgovac na veliko	500	1.500	1.000	(1.500x25%) 375	(375-125) 250
Trgovac na malo	1.500	3.100	1.600	(3.100x25%) 775	(775-375) 400
Ukupno			3.100		775

1

DIREKTNNA METODA (ne koristi se)

- **Metoda sabiranja** (poreska osnovica se dobija sabiranjem svih elemenata koji utiču na formiranje vrijednosti)
- **Metoda oduzimanja** (od ukupne vrijednosti autputa se oduzima vrijednost inputa)

2

INDIREKTNNA METODA

Od obračunatog poreza na isporuku dobara i pružene usluge (iskazan u izdatoj fakturi) se odbija porez koji je plaćen pri njihovoj nabavci (iskazan u primljenoj fakturi) – najzastupljeniji u praksi

Ukupan iznos obaveze po osnovu PDV-a je razlika između izlaznog poreza (ugrađen u prodajnu cijenu) i ulaznog poreza (ugrađen u nabavnu cijenu)

Razlozi dominantne primjene indirektnog metoda:

- poreska obaveza se utvrđuje prilikom svake transakcije, a za svaku transakciju izdaje se faktura
- obavezanim izdavanjem fakture obezbjeđuje se najbolja kontrola za obračun i plaćanje PDV-a
- jednostavnost i ažurnost u obračunavanju PDV-a, s budžetskog aspekta najbrži a samim tim i najizdašniji za državu
- omogućava primjenu PDV-a i u slučaju upotrebe više poreskih stopa

Porezi na promet - PDV

Sa stanovišta poreskog tretmana nabavki osnovnih sredstava, moguće je razlikovati:

Potrošni oblik PDV-a

Poreski obveznik koji je nabavio osnovno sredstvo ima pravo da od PDV-a koji duguje odbije cjelokupan iznos poreza koji mu je isporučilac tog osnovnog sredstva obračunao na nabavnu cijenu (najčešće zastupljen u praksi)

Dohodni oblik PDV-a

Pravo na odbitak poreza koji je obračunao isporučilac osnovnog sredstva u poreskom periodu ograničeno je samo na dio poreza koji odgovara amortizaciji

Bruto tip PDV-a

Nije dozvoljen odbitak PDV-a koji je plaćen pri nabavci osnovnih sredstava

Porezi na promet - PDV

Prednosti PDV-a

Fiskalna izdašnost
Stabilnost prihoda
Neutralnost
Jednostavnost i lakoća administriranja
Fleksibilnost poreskih stopa
Odsustvo kumulativnog efekta

Nedostaci PDV-a

Regresivnost
Administrativno-tehnička komplikovanost
Inflatorni potencijal
Pogodnost za centralni nivo vlasti

Porezi na promet - PDV

- ▶ Zbog komplikovanosti njegove primjene, PDV ne trpi veći broj poreskih stopa
- ▶ Ipak, zbog želje da se umanju regresivnost, u praksi sriječemo opštu (standardnu) stopu i sniženu stopu (primjenjuje se na neke proizvode i usluge od posebnog značaja za životni standard građana)
- ▶ U EU opšta stopa ne može biti niža od 15% a snižena od 5%, što se i može vidjeti s grafika koji prikazuje visinu poreskih stopa u članicama EU u 2022. godini (prosječna opšta stopa u 2022. godini u zemljama OECD-a je 19,2%, a u EU 21%)

Država članica	Opšta poreska stopa %	Snižena poreska stopa %
Austrija	20	10/13
Belgija	21	6/12
Bugarska	20	9
Kipar	19	5/9
Češka	21	10/15
Njemačka	19	7
Danska	25	-
Estonija	20	9
Grčka	24	6/13
Španija	21	10
Finska	24	10/14
Francuska	20	5,5/10
Hrvatska	25	5/13
Mađarska	27	5/18
Irska	23	9/13,5
Italija	22	5/10
Litvanija	21	5/9
Luksemburg	17	8
Letonija	21	12/5
Malta	18	5/7
Holandija	21	9
Poljska	23	5/8
Portugalija	23	6/13
Rumunija	19	5/9
Švedska	25	6/12
Slovenija	22	5/9,5
Slovačka	20	10

Porezi na promet - PDV

Poreske olakšice i paradoks PDV-a: Oslobođeni je oporezovan a oporezovani je oslobođen

Oslobađanje od plaćanja PDV-a

Poreski obveznik koji je oslobođen plaćanja PDV-a u posljednjoj fazi ne obračunava PDV na svoje isporuke, ali sa druge strane nema ni pravo da odbije porez koji je obračunat pri nabavci

Primjena nulte stope

Primjena nulte stope je prava olakšica, budući da poreski obveznik ima pravo na odbitak prethodno plaćenog poreza pri nabavci

Poreski obveznik	Nabavna cijena	Prodajna cijena (bez poreza)	Dodata vrijednost	Bruto obračunati PDV (25%)	Stvarno plaćeni PDV
Poljoprivrednik	0	500	500	(500x25%) 125	125
Trgovac na veliko	500	1.500	1.000	(1.500x25%) 375	(375-125) 250
Trgovac na malo	1.500	3.100	1.600	Oslobođenje	0
Ukupno			3.100		375

Poreski obveznik	Nabavna cijena	Prodajna cijena (bez poreza)	Dodata vrijednost	Bruto obračunati PDV (25%)	Stvarno plaćeni PDV
Poljoprivrednik	0	500	500	(500x25%) 125	125
Trgovac na veliko	500	1.500	1.000	(1.500x25%) 375	(375-125) 250
Trgovac na malo	1.500	3.100	1.600	(3.100x0%) 0	(0-375) -375
Ukupno			3.100		0

Porezi na promet - PDV

- ▶ Porezi na potrošnju spadaju u red jednih od najizdašnijih poreskih oblika
- ▶ Učešće poreza na potrošnju u zemljama članicama OECD-a je u 2020. godini bilo na nivou od 32,1%
- ▶ U strukturi poreza na potrošnju, na poreze na promet i PDV otpada oko 20% poreskih prihoda, a na poreze na pojedinačna dobra i usluge preko 9%
- ▶ U Crnoj Gori je učešće poreza na potrošnju u ukupnim poreskim prihodima bilo na nivou od 50,4% u 2021. godini, a učešće PDV-a je 36%

Porezi na promet – PDV u Crnoj Gori

U Crnoj Gori se promet oporezuje porezom na dodatu vrijednost

Osnovne karakteristike sistema PDV-a u Crnoj Gori:

- ▶ potrošni oblik PDV-a
- ▶ kreditna metoda utvrđivanja poreske obaveze
- ▶ princip odredišta (destinacije) – PDV se plaća pri uvozu
- ▶ širok obuhvat oporezivih transakcija
- ▶ višestopni sistem PDV-a
- ▶ sveobuhvatna primjena posebnih postupaka oporezivanja

Porezi na promet – PDV u Crnoj Gori

Predmet oporezivanja

- ▶ Predmetom oporezivanja PDV-a se smatra svaka isporuka, odnosno promet proizvoda i usluga koju poreski obveznik u okviru obavljanja svoje djelatnosti vrši uz naknadu, kao i uvoz proizvoda u Crnu Goru
- ▶ Kada je riječ o prometu dobara i usluga, oporeziv promet proizvoda i usluga po pravilu postoji uvijek kada su ispunjena tri uslova:
 - da za taj promet postoji naknada (izražena u novcu, stvarima, protivuslugama)
 - da su najmanje dva učesnika u prometu (od kojih jedan mora biti obveznik PDV-a)
 - da postoji obostrani interes učesnika u prometu (kada su kupac i prodavac obveznici PDV-a)

Porezi na promet – PDV u Crnoj Gori

Poreski obveznik i poreski dužnik

- ▶ Poreski obveznik svako pravno ili fizičko lice koje samostalno obavlja djelatnost, nezavisno od namjene ili njenog ishoda, a koje je za posljednjih 12 mjeseci ostvarilo, ili namjerava da ostvari promet veći od 30.000 eura
- ▶ Kada je riječ o poreskom dužniku, onda treba kazati da je svaki poreski obveznik po pravilu poreski dužnik, koji utvrđuje svoju poresku obavezu u svojoj prijavi, i plaća tu obavezu ako po toj prijavi postoji obaveza za plaćanje

Porezi na promet – PDV u Crnoj Gori

Mjesto i vrijeme prometa proizvoda i usluga

- ▶ Za PDV je od velikog značaja određivanje mjesta i vremena prometa proizvoda ili usluga, kao i mjesto uvoza proizvoda, budući da se na osnovu mjesta prometa određuje da je li transakcija oporeziva ili nije
- ▶ Shodno prihvaćenom principu odredišta, prema kome se proizvod oporezuje prema mjestu potrošnje, mjesto prometa proizvoda smatra mjestom njihove isporuke, pri čemu se teritorija Crne Gore smatra jednim mjestom isporuke
- ▶ Kada je riječ o vremenu nastanka poreske obaveze, važno je istaći da se PDV obračunava u trenutku isporuke proizvoda odnosno u trenutku izvršenja usluge, pri čemu cijeni da je proizvod isporučen a usluga pružena u trenutku kada je izdata faktura

Porezi na promet – PDV u Crnoj Gori

Poreska osnovica

- ▶ Poreska osnovica je definisana kao iznos naknade za isporučene proizvode i izvršene usluge, u koju PDV nije uključen
- ▶ Pod naknadom se podrazumijeva svako plaćanje u novcu, stvarima ili uslugama koje je poreski obveznik primio ili će primiti za izvršeni promet proizvoda ili usluga (uključujući subvencije koje su neposredno povezane sa cijenom prometa), u koje nije uključen PDV
- ▶ Ako govorimo o uvozu, poresku osnovicu čini vrijednost uvezenih proizvoda utvrđena prema carinskim propisima, uvećana za iznos akcize, carine, i ostalih dažbina koje se plaćaju u postupku carinjenja, kao i ostali posredni troškovi

Porezi na promet – PDV u Crnoj Gori

Poreske stope

- ▶ U Crnoj Gori postoje opšta (standardna) stopa koja je na nivou od 21%, snižena stopa od 7%, kao i nulta stopa
- ▶ Opšta poreska stopa se primjenjuje na promet proizvoda i usluga, odnosno na uvoz proizvoda, osim na promet za koji je propisana snižena, ili nulta poreska stopa
- ▶ Visina opšte stope je nešto iznad prosječne opšte stope koja se primjenjuje u zemaljama OECD-a, a koja je, kako smo ranije vidjeli, u 2022. godini bila na nivou od 19,2%

Snižena stopa:

Snižena stopa od 7% se primjenjuje na bazična dobra, kao što su:

- osnovni proizvodi za ljudsku ishranu (mlijeko, hljeb, mast, ulje i šećer);
- lijekovi, uključujući i lijekove za upotrebu u veterini, osim lijekova koji se izdaju na teret Fonda za zdravstveno osiguranje;
- udžbenici i nastavna sredstva; knjige, monografske i serijske publikacije;
- usluge smještaja u hotelima, motelima, turističkim naseljima, pansionima, kampovima i vilama;
- voda za piće, osim flaširane; dnevna i periodična štampa, osim štampe koja u cjelini ili većim dijelom uključuje reklamne sadržaje;
- usluge javnog prevoza putnika i njihovog ličnog prtljaga, i drugo.

Nulta stopa:

Nulta stopa PDV-a se plaća na:

- proizvode koje iz Crne Gore izvozi prodavac, odnosno proizvode koje za njegov račun izvozi drugo lice;
- promet usluga koje su neposredno povezane sa izvozom;
- proizvode koje iz Crne Gore izvozi kupac, odnosno drugo lice za njegov račun koje nema sjedište u Crnoj Gori;
- proizvode i usluge koji se koriste u vezi sa međunarodnim vazdušnim i pomorskim saobraćajem;
- proizvode i usluge namijenjene za službene potrebe diplomatskih i konzularnih predstavništava, kao i službene potrebe međunarodnih organizacija, ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom, lične potrebe stranog osoblja, diplomatskih i konzularnih predstavništava, uključujući i članove njihovih porodica, i drugo.

Porezi na promet – PDV u Crnoj Gori

Poreska oslobođenja

- ▶ Kada govorimo o oslobođenjima od plaćanja PDV-a, važno je istaći da se ista odnose na:
 - oslobođenja od javnog interesa
 - ostala oslobođenja
 - oslobođenja kod uvoza proizvoda
 - oslobođenja kod privremenog uvoza proizvoda
 - posebna oslobođenja

Porezi na promet – PDV u Crnoj Gori

Utvrđivanje i naplata PDV-a

- ▶ Poreski obveznik sam obračunava PDV u poreskom periodu koji odgovara kalendarskom mjesecu
- ▶ Obveznik sam utvrđuje poresku obavezu koju iskazuje u poreskoj prijavi, a koja se inače elektronskim putem podnosi do 15. dana narednog mjeseca za prethodni, dok se plaćanje PDV-a vrši istovremeno s podnošenjem poreske prijave

Odbijanje ulaznog PDV-a

- ▶ Suština PDV-a, kao neto svefaznog poreza na promet, je plaćanje poreza samo na dodatnu vrijednost, što se u konačnom postiže odbitkom pretporeza, tj. ulaznog poreza, iskazanog na računima pri nabavci proizvoda ili usluge, zbog čega PDV račun mora imati sve elemente propisane zakonom

Porezi na promet – PDV u Crnoj Gori

Posebni postupci oporezivanja

- ▶ Imajući u vidu složenost sistema obračuna PDV-a, kao i činjenicu da isti iziskuje i nemale troškove i za poreske obveznike i za državne organe koji se bave prikupljanjem poreza, postoje i tzv. posebni postupci oporezivanja
- ▶ Posebni postupci se odnose na:
 - male poreske obveznike
 - poljoprivrednike
 - putničke agencije i organizatore putovanja
 - upotrebljavane proizvode, umjetničke predmete i antikvitete

Porezi na promet – PDV u Crnoj Gori

Povraćaj PDV-a

- ▶ Poreski obveznik kome je iznos poreske obaveze utvrđene u poreskoj prijavi veći od pretporeza u istom poreskom periodu, dužan da taj iznos PDV-a plati
- ▶ Međutim, ako je poreskom obvezniku prethodni porez (ulazni porez) veći od poreske obaveze (izlaznog poreza) u određenom poreskom periodu, onda on ima pravo ili da taj iznos koristi kao poreski kredit čija svrha je omogućavanje poreskom obvezniku da iz njega pokrije buduće poreske obaveze u visini samog kredita, ili pak da traži da mu se ta razlika u vidu povraćaja PDV-a vrati
- ▶ Povraćaj više plaćenog PDV-a se realizuje u roku od 60 dana od dana podnošenja poreske prijave

Porezi na pojedinačna dobra i usluge – akcize (pojam i karakteristike)

Akcize predstavljaju poreze na pojedinačna dobra i usluge, kojima se oporezuje potrošnja odnosno upotreba određenih proizvoda u prometu

- ▶ Riječ je o jednom od najstarijih oblika poreza na potrošnju, koji potiču još od antičkog i srednjovjekovnog perioda, od XVI vijeka nameću se kao jedan od fiskalno najznačajnijih poreskih oblika, a važnu ulogu i danas imaju
- ▶ Tri glavne grupe proizvoda koji se oporezuju akcizama su: alkoholna pića, mineralna ulja i duvanski proizvodi

Karakteristike akciza:

- ✓ Obračunavaju se na osnovu težine, zapremine, jačine ili količine proizvoda, u novije vrijeme na osnovu vrijednosti
- ✓ Plaćaju se kad roba uđe u slobodan promet
- ✓ Prenos vlasništva nad akciznom robom se vrši u okviru kontrolisanog skladišnog okruženja
- ✓ Akcizni sistem karakteriše mali broj poreskih obveznika koji su aktivni u fazi proizvodnje, veleprodaje ili uvoza akciznih proizvoda

Porezi na pojedinačna dobra i usluge – akcize (ciljevi i vrste)

1

CILJEVI UVOĐENJA AKCIZA

Fiskalni cilj
(obezbjeđivanje dodatnih prihoda za državu)

Regulatorni cilj
(destimulisanje pretjerane potrošnje štetnih proizvoda)

Redistributivni cilj
(preraspodjela prihoda oporezivanjem luksuznih dobara)

2

VRSTE AKCIZA

Prema vrstama stope:

- ✓ Ad valorem (akcize zasnovane na vrijednosti poreza)
- ✓ Specifične akcize

Prema vrstama proizvoda:

- ✓ Akcize na duvan
- ✓ Akcize na kafu
- ✓ Akcize na alkoholna pića
- ✓ Akcize na naftu i naftne derivate, i sl.

U zavisnosti od namjene:

- ✓ Akcize koje se odnose na potrošnju određenog proizvoda
- ✓ Akcize koje se odnose na upotrebu određenog proizvoda

Porezi na pojedinačna dobra i usluge – akcize (akcize u EU)

Porezi na pojedinačna dobra i usluge – akcize (fiskalni značaj)

- ▶ Fiskalna izdašnost akciza je vremenom slabila
- ▶ Učešće prihoda od akciza u ukupnim poreskim prihodima je u posljednjih nekoliko decenija prepolovljeno
- ▶ Učešće prihoda od akciza u ukupnim poreskim prihodima u zemljama OECD-a je 2020. godine iznosilo 6,9%, a u BDP-u 2,3%
- ▶ Učešće prihoda od akciza u ukupnim poreskim prihodima je u Crnoj Gori u 2021. godini bilo na nivou od 11,3%, a u BDP-u 5,1%

Porezi na pojedinačna dobra i usluge – akcize (akcize u Crnoj Gori)

Predmet oporezivanja

- ▶ Akciza se plaća na akcizne proizvode proizvedene na području Crne Gore i akcizne proizvode koji se uvoze u Crnu Goru
- ▶ Akcizni proizvodi koji podliježu oporezivanju su proizvodi koji imaju karakter obaveznih u Evropskoj uniji, ali i oni koji nijesu na listi obaveznih:
 1. Alkohol i alkoholna pića
 2. Duvanski proizvodi uključujući i bezdimne duvanske proizvode
 3. Mineralna ulja, njihove derivate i supstitute i ugalj
 4. Električna energija
 5. Gazirana, negazirana voda i ostala bezalkoholna pića, sa dodatkom šećera ili drugih sredstava za zaslađivanje ili aromatizaciju
 6. Tečnosti za punjenje elektronskih cigareta
 7. Proizvodi od plastike za jednokratnu upotrebu
 8. Proizvodi od šećera, kakaoa i sladoled

Porezi na pojedinačna dobra i usluge – akcize (akcize u Crnoj Gori)

Poreski obveznik

- ▶ Obveznik akcize je po pravilu proizvođač, ukoliko se akcizni proizvodi proizvode u Crnoj Gori, odnosno uvoznik akciznih proizvoda, ako su akcizni proizvodi proizvedeni van Crne Gore

Poreska osnovica

- ▶ Poreska osnovica je definisana na različite načine, u zavisnosti od vrste akciznog proizvoda
- ▶ U principu je u primjeni specifična akciza, budući da je poreska osnovica vezana za određenu jedinicu mjere (litar, kilogram, komad, i slično), kao i kombinacija specifične i ad valorem akcize (kod duvanskih proizvoda na primjer)

Porezi na pojedinačna dobra i usluge – akcize (akcize u Crnoj Gori)

Nastanak poreske obaveze

- ▶ Ako govorimo o akciznim proizvodima koji su proizvedeni u Crnoj Gori, akciza se obračunava u momentu njihovog stavljanja u slobodan promet, odnosno u momentu otpreme akciznih proizvoda iz akciznog skladišta ili pogona oslobođenog korisnika akciznih proizvoda
- ▶ Ako je riječ o uvezenim akciznim proizvodima, obaveza plaćanja akcize nastaje u momentu plaćanja uvoznih dažbina, i to prema iznosu koji je važio na dan nastanka obaveze za obračunavanje akcize

Poreska osnovica

- ▶ U Crnoj Gori su dominantno u primjeni specifične akcize, koje se vezuju za određenu jedinicu mjere akciznog proizvoda, uz izuzetak koji se odnosi na duvanske proizvode, kod kojih postoji i ad valorem akciza

Porezi na pojedinačna dobra i usluge – akcize (akcize u Crnoj Gori)

Obračunavanje i plaćanje akcize

- ▶ Kod obračunavanja akcize za akcizne proizvode proizvedene u Crnoj Gori, primjenjuje se princip samooporezivanja
- ▶ Obveznik akcize je dužan da sam obračunava akcizu, te da tako obračunatu akcizu, koja se inače obračunava za kalendarski mjesec, iskaže u mjesečnom obračunu akciza
- ▶ Obračun se podnosi carinskom organu najkasnije do petnaestog dana narednog mjeseca nakon isteka obračunskog perioda, i to nezavisno od toga da li je u tom periodu bio dužan da plati akcizu
- ▶ Ako je riječ o uvozu akciznih proizvoda, u tom slučaju se akciza plaća kao da je uvozna dažbina, te uvoznik nema obavezu podnošenja mjesečnog obračuna akcize nadležnom poreskom organu

Carine – pojam, razvoj i vrste, ciljevi

Carine predstavljaju poseban oblik fiskalnih prihoda koji se naplaćuje prilikom prelaska neke robe preko državne, tj. carinske granice

- ▶ Predstavljaju jedan od najstarijih oblika javnih prihoda, koji se javio u V vijeku prije nove ere, prvo u antičkoj Grčkoj, a zatim i u antičkom Rimu, i to u formi uvoznih i izvoznih carina
- ▶ Carine dobijaju na značaju krajem XV i tokom XVI vijeka sa razvojem merkantilizma, kada osim fiskalnih, sve više dolaze do izražaja ekonomski ciljevi uvođenja carina
- ▶ Tendencije smanjenja visine carina nastaju s pojavom liberalnog kapitalizma krajem XVIII vijeka, zatim nakon Drugog svjetskog rata, a takav pristup je nastavljan i nakon 1995. godine kada je formirana Svjetska trgovinska organizacija

Ciljevi uvođenja carina:

- ✓ Fiskalni
(instrument prikupljanja finansijskih sredstava)
- ✓ Ekonomski
(instrument zaštite domaće proizvodnje)
- ✓ Socijalni
(instrument za uticaj na cijene proizvoda od interesa za neke socijalne grupe)
- ✓ Dohodovni
(instrument za uticaj na cijenu uvezene robe i strukturu troškova i raspodjelu BDP)

Carine – argumenti za i protiv

Afirmativan pogled na carine

- Efikasno sredstvo za zaštitu nacionalne ekonomije
- Važan instrument za ostvarivanje uticaja na odnose sa drugim državama
- Koristan mehanizma za brzo i jednostavno ubiranje javnih prihoda
- Djelotvorni kanal za odbranu ekonomske samostalnosti države
- Bitan element za uticaj na domaće proizvođače i nivo cijena

Negativan pogled na carine

- Uticaj na ograničavanje razvoja međunarodne trgovine
- Efekat na usporavanje produktivnosti rada i razvoja nauke i tehnologije
- Uzročnik visokih troškova proizvodnje
- Nepravdnost zbog regresivnih efekata, tj. većeg tereta koji snose lica s nižim primanjima.

Carine – vrste

Vrste carina

Prema pravcu kretanja robe	Uvozne
	Izvozne
	Tranzitne
Prema načinu utvrđivanja carinske osnovice	Specifične
	Vrijednosne (ad valorem)
	Mješovite
Prema načinu uvođenja	Autonomne
	Ugovorne
U zavisnosnti od vrste carinske stope	Diferencijalne
	Preferencijalne
	Jedinstvene
Prema svrsi uvođenja	Fiskalne
	Ekonomске
	Socijalne
	Antidampinške

Carine – carinski sistem Crne Gore

Carinski sistem Crne Gore je regulisan Carinskim zakonom (najvažniji akt koji uređuje sva bitna pitanja koja su preduslov adekvatnog funkcionisanja carinskog sistema), Zakonom o carinskoj službi, kao i Zakonom o carinskoj tarifi

Carinsko područje

- ▶ Carinsko područje predstavlja teritoriju Crne Gore
- ▶ Roba koja se unosi u carinsko područje ili koja se iz carinskog područja iznosi, podliježe obavezi plaćanja carine

Carinski dužnik

- ▶ Carinski dužnik je svako lice koje je odgovorno za carinski dug, odnosno koje je dužno da plati iznos uvoznih ili izvoznih dažbina koje se primjenjuju na određenu robu i plaćaju prilikom njenog uvoza ili izvoza

Carine – carinski sistem Crne Gore

Carinska osnovica

- ▶ Carinska osnovica je zapravo carinska vrijednost robe

Carinski dug

- ▶ Carinski dug pri uvozu nastaje stavljanjem strane robe koja podliježe plaćanju uvoznih dažbina u carinski postupak ili stavljanjem robe u slobodan promet, uključujući i upotrebu robe u posebne svrhe, ili pak privremenog uvoza sa djelimičnim oslobođenjem od plaćanja uvoznih dažbina
- ▶ Carinski dug pri izvozu nastaje stavljanjem robe koja podliježe plaćanju izvoznih dažbina u postupak izvoza ili postupak pasivnog oplemenjivanja
- ▶ Visinu uvoznih ili izvoznih dažbina utvrđuje carinski organ nakon dostavljanja neophodnih podataka na osnovu kojih će izvršiti proračun, i o tome obavještava dužnika na mjestu gdje je carinski dug nastao

Carine – carinski sistem Crne Gore

- ▶ Na robu koja se uvozi u carinsko područje plaća se carina po stopama koje su određene tzv. Carinskom tarifom, koja predstavlja sastavni dio Zakona o carinskoj tarifi
- ▶ Nezaobilazan dio carinskog sistema Crne Gore je svakako vezan i za poslove i ovlašćenja carinske službe, ovlašćenja i odgovornosti carinskih službenika, način organizacije carinske službe i druga pitanja od značaja za rad službe, koji su uređeni Zakonom o carinskoj službi
- ▶ Fiskalni značaj prihoda od carina, odnosno od poreza na međunarodnu trgovinu i transakcije nije prevelik, budući da je na taj način u državni budžet u 2021. godini prihodovano oko 30 miliona €, što čini 1,47% ukupnih poreskih prihoda, ili 0,6% BDP-a

Hvala na pažnji!

E-mail

damirsehovic@yahoo.com

Website

<https://www.ucg.ac.me/ef>

Location

Ekonomski fakultet
Jovana Tomaševića br. 37,
81 000 Podgorica

